

Avdelningen för kunskapsstyrning för
socialtjänsten

Alinda Blomkvist

Alinda.Blomkvist@socialstyrelsen.se

Arbetsmarknadsdepartementet
Arbetsmarknadsenheten

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete

Arbetsmarknadsdepartementets dnr. A2025/00388

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens sektorsansvar för genomförandet av de funktionshinderspolitiska målen med anknytning till myndighetens verksamhetsområde.

Funktionshinderspolitiken är en del i arbetet för ett mer jämlikt samhälle, där människors olika bakgrund eller förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet i samhället. Funktionshinderspolitiken vilar på Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Artikel 27 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar anger att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till arbete på lika villkor som andra och att samhället ska säkerställa det. Målet om full sysselsättning är en del av FN:s globala utvecklingsmål, Agenda 2030. Delmål 8.5 anger att senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

Att personer med funktionsnedsättning får möjlighet att arbeta är centralt, både för individen och för samhället. För individen innebär arbete ökad delaktighet, självständighet och social gemenskap. För samhället handlar det om minskade kostnader, ökad resursanvändning och mångfald. Rätten till arbete är en grundläggande fråga om jämlikhet, och för att detta ska bli verklighet krävs tillgängliga arbetsplatser, individuella anpassningar och förändrade attityder.

Arbetsmarknadspolitiken omfattar insatser och åtgärder i syfte att främja sysselsättning, motverka arbetslöshet och stödja människor att etablera sig på arbetsmarknaden och att kunna behålla ett arbete. Samhalls förutsättningar påverkar hur personer i daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS eller sysselsättning enligt SoL kan ta steg ut i arbetslivet. Samverkan mellan olika aktörer – kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Samhall –

behövs för att skapa en fungerande helhet. Varje länk i denna kedja har betydelse.

Förslagen i SOU 2025:29 tar vissa steg närmare de funktionshinderspolitiska målen, men också steg tillbaka. Socialstyrelsen lämnar synpunkter enligt följande.

9.5.1 En förstärkt introduktionsperiod för nyanställda i skyddat arbete hos Samhall

Socialstyrelsen *tillstyrker* förslaget om att en anställning hos Samhall bör inledas med en förstärkt introduktion men *avstyrker* förslaget om att introduktion på arbetsplatsen inte ska vara lönegrundande.

Det är angeläget att medarbetare hos Samhall ska få en ändamålsenlig, anpassad introduktion. Att introduktionen inte ska vara lönegrundande är dock oförenligt med principen om arbete på lika villkor.

9.5.2 Den förstärkta introduktionsperioden bör innehålla 25 procents utvecklingstid

Socialstyrelsen *ställer sig tveksam till* att utvecklingstiden bör utgöra minst 25 procent av arbetsutbudet. Socialstyrelsen vill understryka att personer med funktionsnedsättningar är en heterogen grupp, att varje person har individuella resurser och behov. Därför bör introduktion och utvecklingstid (innehåll och tidsåtgång) utformas individuellt och i samråd med den enskilde.

9.12.1 Målgruppsbegränsningar inom OSA bör tas bort

Socialstyrelsen *avstyrker* förslaget om att begränsningen av målgruppen för OSA till personer som har vissa specifika funktionsnedsättningar tas bort. Målgrupperna för offentligt skyddad anställning (OSA) bör inte likställas med målgrupperna för skyddat arbete hos Samhall. Att föra samman målgrupper med olika behov i samma verksamhet innebär en uppenbar risk för sämre kvalitet, då verksamhetens kompetens måste täcka flera behov. Konsekvensen kan bli att individuella anpassningar får stå tillbaka.

Förslaget behöver även ses i relation till *DS 2024:29 Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet*. I denna föreslås ett aktivitetskrav för den som uppbär ekonomiskt bistånd. Kravet ska delvis kunna uppfyllas genom praktik i kommunernas verksamheter. Socialstyrelsen vill påtala risken för att kvaliteten på kommunala OSA-anställningar kan påverkas negativt om alltför många målgrupper förväntas få sina behov av stöd till anställning uppfyllda av samma aktör.

9.12.2 Ny form av skyddat arbete hos idéburna organisationer

Socialstyrelsen *tillstyrker* förslaget, men vill understryka behovet av hållbara strukturer och ekonomiska incitament som stödjer idéburna organisationer att erbjuda ett hållbart arbetsliv. Kortsiktig finansiering och småskalighet inom många idéburna organisationer riskerar att leda till otrygghet på arbetsmarknaden. Otrygghet kan minska incitamenten att närma sig reguljärt arbete, från till exempel daglig verksamhet enligt LSS eller daglig sysselsättning enligt SoL. En risk med förslaget är också att personer med funktionsnedsättningar i hög grad förväntas arbeta inom idéburen sektor, vilket inte är förenligt med målet om rätt till arbete på lika villkor.

9.14.1 Ambitionerna för volymökningar i lönebidrag kan minskas

Socialstyrelsen *avstyrker* förslaget som innebär att platserna i den nya insatsen skyddat arbete hos idéburen organisation kan finansieras genom att minska de medel som i dag finns avsatta för anställningar med lönebidrag.

Sverige har högt ställda mål för funktionshinderspolitiken. Som nämns ovan är flera aktörer och verktyg betydelsefulla när det handlar om att främja individens möjlighet till arbete. Lönebidrag är ett av dessa verktyg inom arbetsmarknadspolitiken. Det behövs en analys av vilka faktorer som ligger bakom att lönebidrag underutnyttjas.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Sabina Orstam. Föredragande har varit utredaren Ann Jönsson.

För Socialstyrelsen

Sabina Orstam

Ann Jönsson

